

Sıtma Savaşı Kanunu

(Resmî Gazete ile ilâm : 21 . II . 1946 - Sayı : 6238)

No.
4871

Kabul tarihi
15 . II . 1946

Genel hükümler

BİRİNCİ MADDE — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve bu Sıtma Savaşı Kanunu hükümlerine dayanarak gerekli gördüğü yerlerde sıtma hastalığı ile savaş yapar ve savaş yapılacak yerleri tesbit ve ilân eder.

Kuruluş ve yetki

İKİNCİ MADDE — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, savaşın gerektirdiği yerlerde sabit ve gezeici kurullarla lâboratuvarlar, enstitüler, hastaneler, yataklı ve yataksız dispanserler, bakımevleri kurmaya ve savaşta ödevlendirilecek memur ve hizmetlilerin yetiştirilmesine ve tekâmülüne ait kurslar açmağa ve sıtmalı bölgelerdeki halkın tedavi ve korunması için gerekli her türlü ilâçları parasız vermeğe ve tedbirleri almaya izinlidir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, yukarıki madde de yazılı kurullar ve müesseseler için gerekli tabip, eczacı, sıtma savaş memuru ve sağlık koruyucusu, yüksek mühendis, mühendis ve fen memurları, hemşire ve diğer meslekî ve idarî memurlar kullanmağa yetkilidir.

Sağlık koruyucusu olarak çalıştırılanlardan kıdemi beş yıla varanlar ve açılan en az üç aylık bir kurs sonunda yapılacak imtihanda başarı kazananlar sıtma savaş memuru unvanıyla Devlet Memurları aylıklarını Tevhit ve Teadülü hakkındaki kanun esaslarına göre aylıklı kadroya geçirilirler. Ancak halen sağlık koruyuculuğunda çalıştırılmakta olup hizmet süreleri beş yılı geçenler ve bu süre içinde başarı ile çalıştıkları üstleri tarafından onananlar, kursa bağlı tutulmadan aylığa geçirilebilirler.

Sıtma savaş memurları küçük sıhhat memurları gibi 4192 sayılı kanun hükümlerinden istifade ederler.

Ödev ve yasaklar

DÖRDÜNCÜ MADDE — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının sıtmadan korunma ve sıtmalılarını tedavi bakımından lüzüm gösterdiği tedbirleri almağa ve tesisleri yapmağa, diğer bakanlıklarla resmî ve özel bütün daire ve kurumlar ödevlidir. Bu ödevlerin uygulama şeklini ilgili Bakanlık ve dairelerle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı birlikte düzenler.

BESİNCİ MADDE — Sıtma ile savaş yapılan bölgelerde valiler ve bütün mahallî mülki üstler kendi çevrelerinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının lüzüm göstereceği tedbirleri alırlar. Genel müfettişlerle valiler bu işleri vakıdan kovuşturmak ve denetlemekle ödevlidirler.

ALTINCI MADDE — Sıtmalı bölgelerle sıtmanın çoğalıp yayılmasından korunan bölgelerde:

A) Ev, sokak, bağ, bahçe, arsa, mera, çayır, çeltik veya sivrisinek sürfesinin yetiştirilip inkişaf edebileceği süre içinde su altında bırakılan tarla, fabrika, su değirmeni, su bentleri, su arkları, çeşme ayakları ve her türlü su birikintileri husule getirecek yerlerde sıtma bakımından zarar vereceği sıtma savaş kurulu tarafından tesbit edilen her türlü süfre yuvalarını yok edilmesi hakkında teklif ve tavsiye edilen bütün tedbirleri, bu mahalleri ellerinbit edilen her türlü süre yuvalarının yokler ve kurumlarla gerçek ve tüzel kişiler zamanında almakla ödevlidirler.

B) Bu maddenin (A) bendindeki tedbirleri zamanında almamak, alınmasına karşı koymak ve alınmasını güçleştirmek, tedbirleri alacaklara engel olmak, yeni baştan sürfe yataklarının doğmasına sebep olmak, ev ve bağlanıklariyle diğer bütün binalarda, bahçe, arsa gibi yerlerde yapılacak teftiş ve incelemelere engel olmak yasaktır.

YEDİNCİ MADDE — Sıtma ile savaş yapılan yerlerde herkes savaş kurullarınca yapılacak genel muayenelere gelip muayene olmak ve ailesi efradını getirip muayene ettirmekle ödevlidir.

SEKİZİNCİ MADDE — Çevresinde oturanların sağlığına zarar vereceği ilgili Sağlık Makamlarında tesbit olunan ve küçük sây ile giderilmesi kabil bulunan sıtma kaynaklarının ortadan kaldırılmasıyla o yerde oturmakta bulunanlar ödevlidir.

Küçük sây ödevi yılda beş gündür. İşbu ödev kasaba ve şehirlerde belediyelerce, köylerde ihtiyar heyetlerince halka bedenen veya para olarak salınır.

Bu ödev 18 yaşından 60 yaşına kadar **erkek nüfus tâbidir**. Mâlûller, öğrenciler, askerde bulunanlarla küçük sây ödevinin ilân edildiği yıl içinde o yerde bulunmayanlar bu ödev dışındadır. Ödev cetvelleri idare makamlarınca onanır.

DOKUZUNCU MADDE — Sürfe kaynaklarının ortadan kaldırılması için küçük sây yapılacak yerlerin tâyini ve hudutlandırılması, ödevlerin tesbiti ve işin tevzii sıtma komisyonlarına aittir. Bu komisyonlar, il merkezlerinde vali, belediye başkanı, sağlık ve sosyal yardım müdürü, sıtma savaş başkanı, bayındırlık ve tarım müdürlerinden ve ilçelerde kaymakam, belediye başkanı, hükümet tabibi, sıtma savaş tabibi, tarım, varsa bayındırlık memurlarından kurulur. Askerî garnizon bulunan yerlerde, garnizon komutanını temsil etmek üzere garnizonun en yüksek rütbeli tabibi, eğer tabip yoksa garnizonun komutanı, yahut o yerin en yüksek askerî üstü veya bunların temsilcileri komisyona katılır. Bu komisyonlar, ödev, para olarak ödenecek ise alınacak paranın toplamı harcama da denetler.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı komisyonun ödevi, köylerde ihtiyar heyetleri tarafından köyün bağlı bulunduğu bucak müdürü, ilçe kaymakamı ile sıtma savaş tabibinin denetimi altında yapılır.

Sıtma Savaş Kurulu olmayan yerlerde yukarıdaki komisyonlar, sıtma savaş başkanı ve tabibleri bulunmaksızın da kurularak aynı işleri yaparlar.

ONUNCU MADDE — Ödevini para olarak ödeyecek olanlardan alınacak paralar, mahallî belediyelere o bölge için tesbit edilecek işçi gündeliği üzerinden hesaplanır.

Bu paralar 9 ncu maddedeki komisyonların hazırlayacakları cetvellere göre özel idareler kuruluşu tarafından tahsil edilerek özel bir hesaba kaydedilir ve sıtma komisyonlarının gösterecekleri arazi ıslahatı işlerine harcanır.

Bu maksatla toplanan paralar özel idarelerce başka bir yere hiçbir sebeple harcanamayacağı gibi yılı içinde artakalan paralar da gelecek yıllara, aynı maksatla harcanmak üzere aktarılır.

ON BİRİNCİ MADDE — Küçük sây ödevi ile İdrei Umumiyei Vilâyat Kanununun 78 nei maddesinin ikinci fıkrası gereğince özel idarelerin de ayrıca yardıma katılmasıyla yokedilmesi mümkün olamayan bataklıkların sağlık itibariyle düzenlenmesi ve tezelden yokedilmesi zaruri olanları, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile bu Bakanlığın göstereceği lüzum üzerine Bayındırlık Bakanlığı veya işbu araziden faydalananlar tarafından ıslah olunur.

ON İKİNCİ MADDE — Gerek küçük sây ilânı, gerekse Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının yardımıyla Genel sağlığı korumak üzere açılan kanal ve kurutulan bataklıkların iyi korunması ve daimî bakımı ile civar halk ödevlidir. Resmî ve özel kurumlarla gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan kanal ve kurutulan bataklıkların daimî bakımı ve korunmasıyla de buraları ellerinde bulunduran ve faydalananlar ödevlidir. Bu kanalları herhangi bir şekilde olursa olsun bozmak veya suyun akımına mâni olmak yasaktır.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Yol, demiryolu, köprü, su barajları, reğülâtör inşaatı, sulama ve boşaltma kanalları açılması, fabrika, çiftlik, enstitü vesair kalabalık halk kütlesi barındıran kurumların tesisi sırasında sıtmanın zararlarını önlemek bakımından ilgili makamlar önceden Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile işbirliği yaparak gerekli tedbirleri almak ve bu tedbirleri idame ettirmekle ödevlidir.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Sıtma bölgelede resmî ve özel kurumlar, çiftlik, çeltiklik, devamlı veya geçici işçi çalıştıran arazi sahipleri veya kiracıları, amele ve hizmetlilerine fennî usul dairesinde parasız olarak sıtma ilâcı dağıtmak ve bu yerlerde bulunan şahısları sıtmadan korumaya mâtuf her türlü tedbirleri almakla ödevlidirler.

ON BEŞİNCİ MADDE — Lâğım veya genel mecrası olmayan yerlerde helâ ve bulaşık suları için hususi ve üstü her zaman açılıp kapanması mümkün kapakla örtülü çukurlar yapılıması mecburidir.

ON ALTINCI MADDE — Şehir ve kasabalarda sivrisinek üremesine mâni olacak ve yokedilmesini sağlayacak tedbirleri almakla mahallî belediyeler ödevlidir.

ON YEDİNCİ MADDE — Yokedilmesi uzunca zamana muhtaç büyük sıtma membarlarının çevresi içinde bulunan köyler; arazi, kuruluş, onarma ve donatımları 4753 sayılı kanuna göre Devletçe sağlanmak şartıyla Bakanlar Kurulu kararıyla en yakın sıtmasız muhite naklolunabilirler.

ON SEKİZİNCİ MADDE — Sıtma ilâçlarının para ile satılmasına veya parasız dağıtılmasına dair olan esaslar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tesbit olunur. Bakanlığın tesbit ettiği bu esaslar dışında veya izinsiz olarak sıtma ilâçlarının satılması, sattırılması, satışı çıkarılması veya istif edilmesi veya yurt dışına çıkarılması yasaktır.

Akçalı hükümler

ON DOKUZUNCU MADDE — Her sıtma mevsimi sonunda sıtma savaşı işleminde çalıştırılan tabiblerle sıtma savaş memurları ve sıtma sağlık koruyucularına ve bu hususta büyük çalışma ve başarı gösteren Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile diğer bakanlıklar kuruluşlarındaki memurlara ve sözle, yazı ile veya örnek olmak suretiyle sıtma savaşı hakkında halk arasında büyük ilgi uyandıran okul öğretmenleri ve köy muhtarlarıyla diğer kişilere ve sıtma savaşı bölge başkanlarının

ca onanmak şartıyla sıtına savaşına hadim su ıslahatı veya toprak ameliatı yapan köy muhtarlarıyla diğer kişi ve kurumlar, bütçenin sıtma savaşı gideri tertibinden beşvüz lirayı geçmemek üzere para veya sıtma savaşının faydalarını gösterir projeksiyon aletleri, tablolar, okul ders araçları gibi aynı ikramiye ve mükâfatlar verilmesine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı yetkilidir.

Ceza hükümleri

YIRMİNCİ MADDE — Bu kanun gereğince sıtma savaşı amacıyla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, sıtma savaş başkanları veya tabipleri tarafından alınan karar ve tedbirleri veya yapılan bildirimleri yürütmekle ödevli olupta bu karar, tedbir veya bildirimleri yürütmeyen veya uygulamayan veya sıtma ile savaş yapılmasında veya denetlemesinde kusuru görülen ve bu kanunun resmî dairelere ilgisi olan maddelerini uygulamayan bütün daire ve kurumlara mensup memur ve hizmetliler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının teklifi üzerine mensup oldukları dairelerce, hareketlerinin mahiyetine göre, disiplin cezalarından herhangi biriyle cezalandırılır.

Bu madde gereğince disiplin cezası verilenlerden hareketleri suç konusuna girerler hakkında ayrıca kanuni kovuşturma da yapılır.

YIRMI BİRİNCİ MADDE — A) Bu kanunun dördüncü maddesi hükmüne uygun hareket etmiyen ve 6 ncı maddesinin (A) fıkrasıyla konulan ödevleri yapmayan ve (B) fıkrasındaki yasaklara aykırı hareket eden özel tüzel kişiler temsilcileri hakkında 50 liradan 200 liraya kadar para cezası ve gerçek kişiler hakkında ise 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan iki aya kadar hafif hapis cezası yahut her ikisi birlikte hükmolunur.

7 nci maddede yazılı genel muayeneye, buldukları yerde yapılacak dâvet üzerine gelerek veya velayet veya vesayeti altındaki kimseleri getirerek muayenesini yaptırmıyanlar 25 liraya kadar hafif para cezasına çarptırılırlar.

B) 8 nci madde ile konulan ödevi uygun hareket etmiyenler hakkında 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan iki aya kadar hafif hapis cezası veyahut her ikisi birden hükmolunur.

C) 12 nci maddenin birinci fıkrasının resmî ve özel kurumlarla gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan kanal ve kurutulan bataklıkların daimî bakımı ve korunma siyle de buraları ellerinde bulunduranların veya bu yerlerden faydalananların ödevli bulduklarına dair hükmü ihtiva eden ikinci kısmına uygun hareket etmiyen özel tüzel kişiler temsilcileri hakkında 50 liradan 200 liraya kadar para cezası ve gerçek kişiler hakkında ise 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan 2 aya kadar hafif hapis cezası veyahut her ikisi birden hükmolunur.

12 nci maddenin son fıkrasında yazılı yasaklara aykırı hareket edenler hakkında 20 liradan 200 liraya kadar hafif para cezası veya bir haftadan 2 aya kadar hafif hapis cezası yahut her ikisi birlikte hükmolunur.

D) 14 ncü madde ile konulan ödevi yapmayan özel kurumlar, çiftlik, çeltiklik ve devamlı veya geçici işçi çalıştıran arazi sahipleri veya kiracıları hakkında 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Tekerrürü halinde bu ceza iki kat alınmakla beraber ayrıca bir aydan altı aya kadar hapis cezası da tâyin olunur.

E) Bu maddede yazılı cezaları gerektiren suçlara ilişkin dâvalarla parasız dağıtılan sıtma ilâçlarını satanlar hakkındaki dâvalara sulh mahkemeleri bakar.

YIRMI İKİNCİ MADDE — 21 nci maddenin (A,C,D,) fıkraları hükümleri uygulanmakla beraber mahkeme kararı beklenmeden ıslahı gereken her nevi sürfe kay-

nakları sıtma savaşı kurulları tarafından hemen ve gerektiği taktirde zabıta kuvvetiyle yokedilerek ve gerekli işler yapılarak buna ait giderler tutarı Tahsili Emval Kanununa göre Maliye dairelerinde ilgililerden tahsil olunur.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — A) Bu kanunun 18 nci maddesine aykırı olarak sıtma ilâçlarını satan veya sattıran veya satışa çıkaran veyahut istif edenlerin ilâçları zorahlma bağı tutulmakla beraber haklarında, eylemleri kanunlarımıza göre daha ağır cezayı gerektirmediği takdirde, 100 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezası veya üç aydan bir yıla kadar hapis cezası veyahut her ikisi birlikte hükmolunur.

B) Sıtma ilâçlarını Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının izni olmaksızın yurt dışına çıkarmağa kalkışmak veya çıkarmak kaçakçılıktır. Bu suçu işleyenler hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla birlikte ilâcın kıymetinin iki katı tutarınca ağır para cezası hükmolunur ve ilâçlar zorahlma bağı tutulur. Ancak zafî ihtiyâç için götürülecek miktardaki ilâçlar bu hükme bağı değildir.

Bu fıkra hükümleri 1918 sayılı kanuna göre uygulanır.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca parasız dağıtılan sıtma ilâçlarını satanlara satılan ilâç bedelinin 20 misli para cezası hükmolunur.

YİRMİ BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunun şumulüne giren suçlara ilişkin dâvalar Ceza Usulü Muhakemeleri Kanununun 423 nci maddesinde yazılı tatilde görülecek acele işlerdendir.

Çeşitli hükümler

YİRMİ ALTINCI MADDE — Sıtma savaşı kuruluna mensup Sıtma Genel Müdür Muavini ile Sıtma Savaş Başkanları ve Müfettişleri, sıtma enstitüleri müdürleri, lâboratuvar şefleri, sıtma savaş tabipleri, sıtma savaş memur ve sağlık koruyucuları, yüksek mühendisler, mühendis ve fen memurları, sürfe kontrol ve sürfe memurları, genel seferberlik dışında tâlim için veya herhangi bir surette yedek olarak askerî hizmete çağrılmıyarak sıtma savaşı kuruluşunda çalıştıkları süre içinde tehirli sayılırlar.

YİRMİ YEDİNCİ MADDE — Sıtma savaş başkanları ve ilcelerdeki savaş tabipleri buldukları mahallerin Hıfzısıhha Meclislerinin tabii üyesidirler.

YİRMİ SEKİZİNCİ MADDE — Sıtma hastalığının halk sağlığını tehdit edici olağanüstü bir durum aldığı bölgelerde mevcut kadroların yetersizliği halinde bu tehlike geçinceye kadar yapılacak savaş işlerinde Bakanlar Kurulundan alınacak kadrolara dayanılarak memur ve hizmetliler kullanılabilir.

Bundan başka yukarıda yazılı hal ve şartlarda mahallerinde yapılacak savaş için açıktan kullanılacak tabiplere sıtma savaşı ödeneğinden Bakanlar kurulunca önceden tesbit edilecek esaslara göre yolluk ve ayda altı yüz lirayı geçmemek üzere muayene ve tedavi ücretleri ödemeğe Sağlık Bakanlığı yetkilidir.

YİRMİ DOKUZUNCU MADDE — 839 sayılı Sıtma Mücadelesi Kanunu ile bu kanuna ek 1271 sayılı kanun kaldırılmıştır.

OTUZUNCU MADDE — Bu kanun yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.

OTUZ BİRİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

16 Şubat 1946

Cumhurbaşkanlığına yazılan tezkerenin tarih ve numarası : 16 . II . 1946 ve 1/547
Bu kanunun ilânının Başbakanlığa bildirildiğine dair Cumhurbaşkanlığından gelen tezkerenin tarih ve numarası : 16 . II . 1946 ve 4/186
Bu kanunun görüşmelerini gösteren tutanakların cilt ve sayfa numaraları : Cilt Sayfa
22 15,15:16,126,154:171